

ճանապարհորդաց պատմածին, որք աւելի առասպելով քան թէ ճշմարտութեամբ, չափազանց կը բարձրացունեն ժայռերն՝ ուսկից ջրերն կը թափին աւելի ցած աւազաններու մէջ: Բստ կարծեաց ասոնց՝ ամբողջ գետն անհուն անդունդի մը մէջ պիտի գահավիժէր անանկ ահեղ շառաչմամբ՝ որ մերձակայ բնակիչները պիտի խնային: Բայց կրնայ ալ ըլլալ որ հին ատենները, Հերոդոտոսի, Ստրաբոնի և ուրիշ նախնեաց ըսածին համեմատ՝ Նեղոսի քարավազքն աւելի մեծ էին, և իրացրնէ մէկ կողմանէ կամ մէկալ կողմանէ կրնան մաշած և փշրած ըլլալ այն ժայռերն՝ որ կը պատէին գետը: Սակայն ինչ ըսենք Պօղոս Ղուկասի (Բող-Լիւք) ցնորական պատմութեանը՝ զոր Լուգովիկոս ԺԴ արեւելք զրկեր էր, որ անշուշտ «*հետυτατην εκεινην*» կրնայ ստատուել «*առակը հիններուն ըսածէն աւելի հաստատել ուզելով՝ հաղիւ մեզմէ 154 տարի առաջ համարձակեր է չափազանցել:* «*Սքևուն ելլալէն ժամ մի առաջ «այն համբաւաւոր ջրոց անկման տեղը «հասանք, կ'ըսէ. 200 ոտք բարձրու «թեամբ լերան մը այլ և այլ տեղերէն «կը գահավիժին: Ինծի ըսին որ Պար «պարինք լաստերով անկէ վար կ'իջ «նային, և նոյն միջոցին անձամբ ալ «տեսայ երկու հատ՝ որ նոյն կերպով «Նեղոսին հետ բարձրէն գահավիժե «ցան, և այլն»:*

Ճշմարիտն այս է՝ որ Նեղոսին ամենէն ցած ժամանակը, հետեաբար ջրովէժին ալ ամենէն բարձր ատենը՝ շատ շատ երկու մեղրի կը հասնի, և սակայն այս բաւականէն շատ է գետին ափունքները դողացնելու չափ շառաչիւն մը հանելու, և նոյնպէս ալ բաւական է նաւարկութեան դէմ խիստ և ահաւոր արգելք մը դնելու, սակայն ոչ անյաղթելի: որովհետեւ ամեն օր կ'անցնին անկէց այն կերպով՝ ինչ որ հիմա պիտի պատմեմ:

Երբոր մենք արեգական արձըկած բոցակէզ ճառագայթներուն զիմանալու համար զլուսնիս խոյրապատած կը

դիտէինք ժայռին զազաթէն այն անհամար ապառաժները, այն փրփրադէզ ջրերը, և Նեղոսին ահաւոր ձայնը կը լսէինք՝ որ երբեք չի լռեր, Բրուսիացոց նաւակն (տախապիէ ըստ տեղացեաց) ձգուելով կամ բռնի խլուելով քանի մը հարիւրաւոր բազուկներէ, որք զճոպանները որոնց ծայրը կապած էր կը ճարճատեղրնէին, կամաց կամաց կը յառաջէր աշխատանք աւօս մը գծելով կոհակներուն մէջէն, որոնց սոսկալի բախիւնը՝ ամեն վայրկեան կարծես թէ ղեակը պիտի ջախջախէր, ու երբեմն ալ նաւուն առաջակողման վրայ կը ցատքէին: Վերջապէս երկու առագաստները պարզած՝ որք յաջողակ հովով լցուած էին, կրցաւ անցնիլ այն քարախիթէն՝ որ ամենէն վտանգաւորն է. յետոյ աջակողմը դառնալով ու նեղ ջրանցքէ մը անցնելով՝ գոգի մը մէջ կանգ առաւ, զիշերը անցնելու համար:

Կը շարունակուի:

ՀԻՆԳ ԾԱԲԱԹ ՕԴԱՊԱՐԿԻ ՄԷՋ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՑ ԱՆԳՂԻԱՑԻՈՑ

ՅԱՓՐԻԿԷ

(Տես Հատ. ԻԸ. Երես 379)

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Իրիկուան ժամը իննին վիկտորիան անշարժ կանկ կ'առնուր Մզէնէի վրայ, որ շատ մը գեղերու խումբ մըն է և այն ատեն մուլթին մէջ հաղիւ կ'երևային. ասդիս անդին նսեմ ջրին վրայ զարկած մոլորական ճառագայթի մը անդրադարձ լոյսէն կանոնաւորապէս բաժնած փոսերը կը տեսնուէին, և վերջապէս ամպերուն տակէն ծախած վերջին լուսով մը կարելի եղաւ արմաւենեաց, թամարինտեաց, մոլաթղենեաց և հըսկայակերպ եւփորպեայց նսեմաստուեր և խաղաղ երեսը տեսնել:

— Կը խղզուիմ, կանչեց Սկովտիա.

ցին, կարելի եղածին չափ լի թողով այն նստարացած օդը շնչելով. ալ չենք չարժիր: Վար ինչնալն ենք:

— Այլ փոթորիկը. ըսաւ տղգորը անհանգիստ սրտով:

— Եթէ քամիէն տարուելու վախ ունիս՝ կարծեմ վար իջնալէն լաւ բան մը չկայ ընելու:

— Թերեւս փոթորիկը այս գիշերս տեղի չունենայ, ըսաւ ճոյ. ամպերը շատ բարձր են:

— Այդ իսկ պատճառ մըն է որ զիս կը վախցընէ անոնցմէ վեր ելլելու. պէտք է շատ բարձր վեր ելլել, երկիրը աչքէ կորսնցընել, առանց գիտնալու բոլոր գիշերը թէ առաջ կ'երթանք և որ կողմէն կը յառաջենք:

— Որոշմունքդ ըրէ, սիրեցեալդ Սա. մուէլ, ժամանակը նեղ է:

— Ափսոս որ հովը դադրեր է, ըսաւ ճոյ, զմեզ կրնար փոթորկէն առնել հեռացընել:

— Այդ ափսոս է յիրաւի, բարեկամք. ամպերը մեղի վտանգաւոր են. մէկմէկու հակառակ հոսանքներ կը բուսնադակեն՝ որ զմեզ կրնան իրենց յորձանքներուն մէջ կապել. թողում ըսել նաև փայլակներն՝ որ զմեզ կարող են այրելու: Միւս կողմանէ մրկկին ուժը կրնայ զմեզ գետինը կործանել, եթէ խարխալը ծառի մը գագաթը նետելու ըլլանք:

— Եթէ այդպէս է, ինչ ընելու ենք:

— Պէտք է վիկտորիան երկրին և երկնքի վտանգաց մէջ տեղի դաւառին մէջ բռնել: Բոցարծարծին համար բաւական քանակով ջուր ունինք, և մեր երկու հարիւր լիտր նաւախիճը ամբողջ է: Ըստ պիտոյից զայն ծառայեցընեմ պիտոր:

— Քեզի հետ մենք ալ հսկենք պիտի, ըսաւ որսորդը:

— Ոչ, բարեկամք, պաշարները ապահովուցէք ու պառկեցէք. եթէ պէտք ըլլայ զձեզ կ'արթնցընեմ:

— Սակայն, տէրս, աղէկ չըլլա՞ր որ դու ալ հանգչիս, որովհետեւ դեռ ևս բան մը մեղի չսպառնար:

— Ոչ, շնորհակալ եմ, տղաս. լաւագոյն կը սեպեմ հսկել: Անշարժ կեցեր ենք, և եթէ պարագաները չփոխուին, վաղը նոյն այս տեղը պիտոր գանուինք:

— Բարի իրիկուն, Պարոն:

— Գիշեր բարի, եթէ կարելի է:

Քէննըտի և ճոյ իրենց ծածկոցին տակը երկընցան, և տղգորը անծայրածիր միջոցին մէջ մինակ մնաց:

Ամպոց կոյտը անզգալի կերպով վար կ'իջնար, և խոր խաւարը կը տիրէր: Մութ ամպոց կամարը հետզհետէ երկրագնտին չորս գին կլոր ձև մը կ'առնուր, ինչպէս թէ զան ուղեւոր ջախջախել:

Յանկարծ սաստիկ փայլակ մը, արագ ու հատու, ստուերին վրայ դիծ մը գծեց. և դեռ ևս այն պատառուածքը չէր փակած՝ դարհուրելի որոտման ճայթիւն մը երկնից խորերը սարսեց:

— Հապա, արկը, կանչեց Ֆերկըսըն: Երկու քնացողը այն դարհուրելի շառաչմունքէն արթննալով՝ անոր հրամաններուն ուշ կը դնէին:

— Իջնանք պիտի, հարցուց Քէննըտի:

— Ոչ. գունտը չիկրնար դիմանալ: Քանի որ այս ամպերը ջուր չեն փոխուած և հովը սանձարձակ շնչելու չէ սկսած, վեր ելլելու նայինք:

Այս ըսելով բոցարծարծին բոցը գալարափողին պարուրաձևին մէջը աղէկ մը խոթեց:

Հասարակածին փոթորիկները որ չափ սաստիկ են՝ այնչափ ալ երագ կը հանդիպին: Ուրիշ երկրորդ փայլակ մը ամպը պատռեց, որուն անմիջապէս ուրիշ քսանի չափ ետեւէ ետեւ յաջորդեցին: Երկինքը խայտաբղէտ կերպարանք առած էր ելեքտրական կայծերու միջոցով՝ որ անձրևի խոշոր կաթիլներու տակ կը փայլիլէին:

— Ուշացանք, ըսաւ տղգորը: Հիմա այս մեր գունտով, որ բռնկելի օդով լեցուն է, հարկ է որ կրակի գոտի մը միջէն անցնինք:

— Վար գետինը, գետինը իջնանք, կ'ըսէր միշտ Քէննըտի:

— Կայծակնահար ըլլալու վտանգը զրեթէ նոյն կ'ըլլայ, բայց 'ի անկէ որ շուտ մը ծառոց ճիւղերուն վրայ պատառ պատառ պիտոր ըլլանք :

— Վեր կ'ելլենք, պարոն Սամուէլ :

— Ա՛լ շուտ. դեռ աւելի շուտ :

Ափրիկէի այս մասին մէջ, հասարակածի մըրկաց ժամանակը, ստէպ կ'ըլլայ որ առ վայրկեան երեսունէ մինչեւ երեսունուհինգ փայլակ կը համրուի : Երկինքը կատարեալկրակ դարձած կ'ըլլայ, և որոտման ճայթիւնները չեն ընդհատիր :

Այն բոցավառ մթնոլորտին մէջ հովը զարհուրելի բռնութեամբ մը շնչել կը սկսէր և կրակ դարձած ամպերը կ'ուլորէր. ահագին հովահար մեքենայի մը շունչի կը նմանէր՝ որ բոլոր այն հրդեհը բորբոքելու հետ էր :

Տղադոր Ֆէրկըսըն իր բոցարծարծը լի ջերմութեամբ կ'արծարծէր. գունտը երթալով կ'ընդարձակէր ու կը բարձրանար, մինչդեռ ֆէններտի նաւակին կեղրոնը չոքած, վրանին վարագոյրները զուսպ կը բռնէր : Գունտը գլխու պտոյտ տալու չափ կլոր կլոր կը պըտտէր, և ճանապարհորդը խիթալի կերպով կը ճօճէին : Օդապարկին պատեալնը ճնշուելով մեծ խորշեր կը ձևացընէր. հովը բռնութեամբ այն խորշերուն մէջը կ'ընկղմէր, և անոր ճնշմամբը կերպաւ կը թնդար : Յանկարծ շառաշու մըն է լսուեցաւ, ու յետոյ անմիջապէս տեսակ մը կարկուտ մթնոլորտը պատռելով վիկտորիային վրայ սկըսաւ շոնչել. բայց և այնպէս գունտը իր վերելական ընթացքը կը շարունակէր. փայլակները անոր շրջապատին չորս կողմը բոցավառ շօշափողներ կը ձևացընէին, անանկ որ բուն կրակի մէջ պաշարուած էր :

— Աստուած մեզի պաշտպան ըլլայ, կանչեց տղադոր Ֆէրկըսըն. իր ձեռքն ենք. ինքը միայն կարող է զմեզ փրկելու... Ամեն պատահարի, նաև հրդեհի, պատրաստ կենանք. կրնայ ըլլալ որ մեր կործանումը շատ երազ ըլլայ :

Տղադորին ձայնը հագիւ թէ իր ընկերներուն աւանջը կը հասնէր. սակայն այն ահօսաբեկ փայլակաց միջէն կրնային անոր խաղաղ դէմքը տեսնել. օդապարկին ցանցակերպին վրայ պտտող Սէնդ-Էլմ կրակին յառաջ բերած փոսփորականութեան երեւոյթները կը դիտէր :

Օդապարկը կը պտտէր, կը մըրկէր, այլ միշտ վեր կ'ելլէր. և այնպէս քառորդ մը ետքը փոթորկաբեր ամպոց գօտին անցեր էր, ելեքտրական հոսմունքները իրմէ վար կը կատարուէին, ինչպէս թէ արուեստական հրախաղուց ընդարձակ պսակ մը ըլլար նաւակէն վար կախուած :

Հոս ամենէն գեղեցիկ տեսարանն էր որ բնութիւնը կրնար մարդուս ընծայել : Վարէն՝ փոթորիկը, վերէն երկինքը աստղազարդ, խաղաղ, լռիկ, անխռով, լուսնով հանդերձ որ իր խաղաղ ճառագայթները այն յուզեալ ամպոց վրայ կ'արձրկէր :

Տղադոր Ֆէրկըսըն ծանրաչափը դիտեց. տասուերկու հազար ոտք բարձրութիւն կը ցուցընէր և իրիկուան ժամը տասներմէկ էր :

— Աստուծոյ շնորհքովը, ըսաւ, ամենայն վտանգ անցեր է. մեզի այս բարձրութեան մէջ կենալը բաւական է :

— Զարհուրելի բան էր, պատասխանեց ֆէններտի :

— Շատ աղէկ, կրկնեց ճոյ, ասիկայ մեր ճանապարհորդութեան պզտի փոփոխութիւն մըն է, և շատ տհաճ չեմքիչ մը բարձրէն փոթորիկ մը տեսած ըլլալուս : Գեղեցիկ տեսարան մըն է յիրաւի :

Կը շարունակուի :